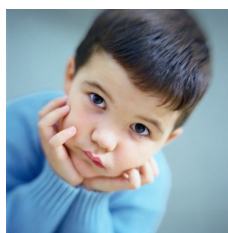
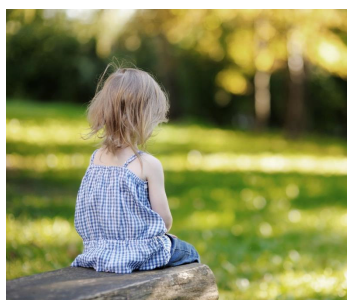

UDREDNING AF YNGRE BØRN UDSAT FOR TRAUMER

Sille Schandorph Løkkegaard
 Psykolog og Ph.D. stud.
sschandorph@health.sdu.dk
 Videnscenter for Psykotraumatologi
 September 2017

UDFORDRINGER I UDREDNINGEN AF BØRN UDSAT FOR TRAUMER

- Hvordan kan vi udrede førskolebørn og yngre skolebørn, som har været udsat for voldsomme oplevelser, men som måske ikke kan italesætte, hvordan de har det?
- Hvordan vurderer vi aldersrelaterede reaktioner og symptomer hos børn, der har været udsat for traumer?
- Hvordan kan vi udrede for traumatisering, når vi ikke kender til traumets indhold og omfang?

Yngre børn udsat for traumer

- Små børn påvirkes også af voldsomme oplevelser

→ Hvordan kan vi identificere symptomer på traumatisering hos yngre børn i udredningen?

Yngre børn udsat for traumer

- Førskolebørn er i høj risiko for at blive udsat for traumer (De Young, Kenardy, & Cobham, 2011)
- Øget sårbarhed over for voldsomme og traumatiske oplevelser og øget risiko for følgesymptomer pga.
  - igangværende fysisk og emotionel udvikling
  - begrænsede kognitive og emotionelle evner til at håndtere oplevelsen
  - afhængighed af omsorgsgiver til at passe på dem og støtte dem(De Young, Kenardy, & Cobham, 2011)

Symptomatologi hos traumatiserede børn

- PTSD
  - Associerede symptomer: natteterror, separationsangst, øget aggression, fobier ikke umiddelbart relateret til traumet og regression ift. motorik, sprog og renlighed
- Depression
- Angst
- Adfærdsforstyrrelse

PTSD hos børn på 6 år eller yngre

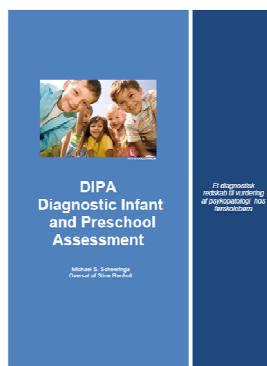
- Genoplevelsessymptomer
  - Fx i leg eller tale meget om det (med eller uden følelsesmæssig reaktion), mareridt
- Undgåelsessymptomer og negative ændringer i kognition og humør
- Vagtsomhedssymptomer

Udfordringer i udredningen

- Svært at afgøre, hvad et barn opfatter som traumer
- Er det en omsorgsperson, der har udsat barnet for traumet?
- Barnets reaktioner og symptomers udvikling er meget afhængig af især omsorgsgivers reaktioner og støtte efter traumet
- PTSD symptomerne kan optræde anderledes hos yngre børn end hos unge og voksne
  - Undgåelsessymptomer er svære at observere
  - Typisk flere vagtsomhedssymptomer hos børn end hos voksne
- Der optræder ofte andre symptomer end PTSD
- Barnet kan måske ikke fortælle om symptomerne (fx invaderende tanker om traumet eller dissociation) pga. barnets lave alder og endnu ikke fuldt udviklet sproglige og kognitive evner
- Den traumatiske oplevelse kan bryde barnets almindelige udviklingsbane

Udredning af yngre børn udsat for traumer

- Standardiserede, udviklingssensitive udredningsinstrumenter
- Inkluder omsorgspersonen
- Interview og observer barnet på alderssvarende vis
- Fokus på adfærdsmæssige manifestationer af symptomer

Diagnostic Infant and Preschool Assessment

DIPA

Et semistruktureret forældreinterview om deres barn (1-6 år)

DIPA

- Semistruktureret forældreinterview
- Måltrettet børn i alderen 1-6 år
- DIPA er udviklet og valideret af Michael Scheeringa, Tulane University, New Orleans (Scheeringa & Haslett, 2010)
- Indeholder 13 moduler for 13 diagnoser (DSM-IV, DSM-5 og ICD-10)
- Valideres i øjeblikket med danske børn (Løkkegaard, Elmoose & Elklit) og hollandske børn (Gigengack et al.)

DIPA

Liste over traumer

- Ulykke
- Angrebet af dyr
- Menneskeskabt katastrofe
- Naturkatastrofe
- Set en person blive tævet, voldtaget, truet, skudt efter, alvorligt såret eller dræbt
- Fysisk misbrug
- Seksuelt misbrug, seksuel forulempelse eller voldtægt
- Blevet forbrændt ved uheld
- Været tæt på at drukne
- Indlagt på hospital, været på skadestuen
- og/eller indgribende medicinske procedurer
- Kidnappet
- Andet

13 moduler

- PTSD
- Depression
- Bipolar affektiv sindslidelse
- ADHD
  - Uopmærksomhedsundertype
  - Hyperaktivitetsundertype
- Adfærdsforstyrrelse
- Usocialiseret adfærdsforstyrrelse
- Angstlidelser
  - Abnorm separationsangst
  - Enkeltfobi
  - Socialfobi
  - Generaliseret angst
  - Obsessiv-kompulsiv tilstand
- Reaktiv tilknytningsforstyrrelse
- Søvnforstyrrelse

Validering af DIPA

Scheeringa & Haslett (2010)

- Klinisk gruppe af børn (omsorgsgiver for 50 børn)
- Acceptabel test-retest reliabilitet for ADHD, adfærdsforstyrrelse, depression, PTSD og abnorm separationsangst
- Reliabilitet overordnet set ikke påvirket af barnets alder
- Overensstemmelse med CBCL
  - Acceptabel til god kriterievaliditet ang. ADHD, adfærdsforstyrrelse, abnorm separationsangst og OCD

Validering af DIPA-DK

Løkkegaard, Elmose, & Elklit:

- Traumepopulation:
51 børn udsat for vold, seksuelle overgreb og lign. (høj-risiko-gruppe)
- Overensstemmelse med SDQ

Table 1:
Spearman's rho correlations between the DIPA scales and the SDQ scales

	SDQ total	SDQ emotional symptoms	SDQ hyperactivity	SDQ conduct problems
PTSD total	.41**	.53**		
Re-experience	.21	.42**		
Avoidance	.15	.26		
Hyperarousal	.41**	.43**		
Major depression	.57**	.59**		
Separation anxiety	.42**	.54**		
ADHD total			.75**	
Hyperactive			.69**	
Inattentive			.68**	
Oppositional defiant disorder				.60**
Conduct disorder				.48**

Note ** $p < .01$

LEGO® Picture from the Danish National Centre for Psychotraumatology ©

Struktureret legetest

The Odense Child Trauma Screening (OCTS)

En story stem screening for traumatisering hos børn (4-8 år)

OCTS

- Udviklet af Sille Schandorph Løkkegaard, Mette Elmoose Andersen, Sara Bek Eriksen & Ask Elklit på Videnscenter for Psykotraumatologi
- Struktureret legetest med LEGO figurer og hus
- Målrettet børn 4-8 år
- Anvendelse af historiebegyndelser (story stems)
- OCTS screener for, om barnet udviser tegn på traumatisering
- Resultatet af testen kan evalueres psykometrisk (testen filmes og resultatet kodes ud fra en score og udvalgte tematikker, der ofte optræder i traumatiserede børns leg under story stem-test)

OCTS

- Intervieweren leger og fortæller begyndelsen på en historie på en følelsesfuld måde
  - Historien indeholder en genkendelig, let grad af konflikt eller ubehag, fx at barnefiguren vågner op med mareridt om natten
  - barnet opfatter affekten og den psykiske spænding i historien og bliver bedt om at overtage historie på det mest intense tidspunkt
  - Barnet vil trække på sine indre mentale repræsentationer af sig selv og af andre og på sine strategier for emotionsregulering til at forsøge at løse konflikten og spændingen i legen og herved søge at dæmpe den psykiske spænding
- OCTS screener for tegn på traumatisering ud fra observationer af det testede barns adfærd og narrativer

Legen i OCTS

- Åbner op for, at yngre børn og børn, som kan have svært ved at indgå i andre test-sammenhænge, kan testes
- Kan bidrage til at skabe tryghed i testsituationen sammen med den voksne, hvor barnet ikke behøves at fortælle om den traumatiske oplevelse

OCTS

- OCTS kan anvendes til vurdering af børn, hvor årsagerne bag de umiddelbare adfærds- og trivselsproblemer er mere eller mindre ukendte
  - Hvis barnet har svært ved at fortælle, hvad det har oplevet
  - Hvis forældrene ikke er optimale informanter om barnet
- Kombinerer leg, legetøjsfigurer og sprog i en struktureret, kontrolleret testsituation
- Tilpasset barnets alder
- Trækker på en story stem-testtradition, der er blevet udviklet og efterprøvet empirisk gennem mere end 30 år

Validering af OCTS

Validering med danske børn (Løkkegaard, Elmose, & Elklit)

- Skal være i stand til at differentiere mellem forskellige grupper af børn: 50 typiske børn og 50 traumatiserede børn
  - Cut-off score
  - Forskellige repræsentationer/tematikker
- Overensstemmelse med udvalgte DIPA-moduler og SDQ
- Test-retest reliabilitet

UDFORDRINGER I UDREDNINGEN AF BØRN UDSAT FOR TRAUMER

- Hvordan kan vi udrede førskolebørn og yngre skolebørn, som har været udsat for voldsomme oplevelser, men som måske ikke kan italesætte, hvordan de har det?
- Hvordan vurderer vi aldersrelaterede reaktioner og symptomer hos børn, der har været udsat for traumer?
- Hvordan kan vi udrede for traumatisering, når vi ikke kender til traumets indhold og omfang?

Udredning af yngre børn udsat for traumer

- Standardiserede, udviklingsensitive udredningsinstrumenter
- Inkluder omsorgspersonen
- Interview og observer barnet på alderssvarende vis
- Fokus på adfærdsmæssige manifestationer af symptomer

DIPA

OCTS

Referencer

SDU

- Andersen, M. E., Eriksen, S. B., & Løkkegaard, S. S. (2016). Udvikling af et story stem-redskab til screening af traumatisering hos førskolebørn og yngre skolebørn. *Matrix*, 33(2), 4-18.
- Breidenstine, A. S., Bailey, L. O., Zeanah, C. H., & Larrieu, J. A. (2011). Attachment and trauma in early childhood: A review. *Journal of Child & Adolescent Trauma*, 4, 274-290.
- Cohen, J. A., Bukstein, O., Walter, H., Benson, S. R., Chrisman, A., Farchione, T. R., . . . Issues, A. W. G. O. Q. (2010). Practice parameter for the assessment and treatment of children and adolescents with posttraumatic stress disorder. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 49(4), 414-430.
- De Young, A. C., Kenardy, J. A., & Cobham, V. E. (2011). Trauma in early childhood: a neglected population. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 14(3), 231-250. doi:10.1007/s10567-011-0094-3
- Eriksen, S. B., & Elklit, A. (2013). *Metoder til undersøgelse af mindre børns mulige traumer ud fra story stem-traditionen*. Odense: Videnscenter for Psykotraumatologi, Syddansk Universitet.

Referencer

- Lieberman, A. F., & Knorr, K. (2007). The impact of trauma: a development framework for infancy and early childhood. *Pediatric Annals*, 36(4), 209-215.
- Løkkegaard, S. S., Andersen, M. E., Eriksen, S. B., & Elklit, A. (2017). *Odense Child Trauma Screening: Administrationsmanual*. Odense: Videnscenter for Psykotraumatologi, Syddansk Universitet.
- Løkkegaard, S. S., Andersen, M. E. & Elklit, A. (2017). Validation of the Diagnostic Infant and Preschool Assessment in a Danish high-risk trauma sample of young children. *Poster presented at the 17th ESTSS conference* in Odense.
- Løkkegaard, S. S., Egebæk, S. A. B., & Elklit, A. (2017). Are trauma and post-traumatic stress disorder connected to psychiatric comorbidity in Danish pre-schoolers? *Journal of Child & Adolescent Trauma*.
- Scheeringa, M. S., & Haslett, N. (2010). The reliability and criterion validity of the Diagnostic Infant and Preschool Assessment: A new diagnostic instrument for young children. *Child Psychiatry and Human Development*, 41(3), 299-312. doi:10.1007/s10578-009-0169-2
- Scheeringa, M. S. (2009). Posttraumatic Stress Disorder. In C. H. Zeanah (Ed.), *Handbook of Infant Mental Health* (3rd ed., pp. 345-359). New York: The Guilford Press.

Tak for jeres
opmærksomhed

Tak til...

Børnehus Syd

Center for Indsatser
til Børn og Unge

Børne- & Familiecentret
Vejle

Krisecenter
ODENSE

Børne- og familiepsykologerne

ASSENS
KOMMUNE